

Per a una descripció del precariat

Ramon Alcoberro

La globalització econòmica, juntament amb l'extensió de l'Internet (ara ja en fase de Internet de les coses) i el control social de la població amb eines big data que s'han assajat amb èxit durant la pandèmia de la covid-19 el 2020, permeten parlar d'una transformació global. En aquesta situació s'ha consolidat el precariat com a nova classe.

Ja des de la dècada de 1970-1980 va resultar evident que els treballadors del futur no compartirien ni de broma els beneficis del creixement econòmic i que el món l'economia s'anava bancaritzant, és a dir, que creixia un "capitalisme rendista" i que els jocs de mans a la borsa i el control bancari del poder polític donava més beneficis que l'augment de la productivitat o l'explotació de nous mercats. Les noves tecnologies no servien per a la distribució de la riquesa, sinó que precaritzaven els treballadors i destruïen les classes mitjanes. Però l'acceleració d'aquest procés d'ençà de la crisi del 2008 està arribant a extrems prou durs i que fins i tot posen en dubte si tot plegat no acabarà en una gran explosió de violència global.

L'estructura global de les societats en els anys 20 del segle XXI es pot descriure a quatre nivells que la pandèmia està consolidant, segurament per a molts anys. D'una banda la pandèmia ha permès fer grans negocis a una **plutocràcia** de multimilionaris amb un poder immens i que, de fet, controlen l'estructura política dels diversos estats, i gaudeixen un poder sense control a través de monstres burocràtics (vegi's la Unió Europea).

Ara mateix al món ja no mana una minoria de gent molt rica, allò que en podríem dir una oligarquia en termes generals, sinó una minoria entre la minoria de superrics. Els cinc megamilionaris de la llista Bloomberg que més han incrementat la seva riquesa amb la pandèmia (Elon Musk, Jeff Bezos, Zhong Shanshan, Bernard Arnault i Dan Gilbert) han tingut beneficis de 310.500 milions de dòlars el 2020 i fins i tot dins la plutocràcia mundial hi ha qui ja comença a veure la concentració de riquesa com un perill.

Infinitament per sota d'una elit fabulosa fa la viu-viu un "**salarial**" cada vegada més reduït que manté una mica de seguretat laboral i encara conserva beneficis no salarials (vacances, drets adquirits...) com una resta de l'època en què existien sindicats actius. El "**proletariat**" industrial està en reducció arreu del món i ha perdut capacitat d'influència per la globalització com a conseqüència de les reformes que promouen la "flexibilitat laboral". Allò que per a Marx era la classe revolucionària aviat pintarà menys que els pagesos en l'economia global. Que el proletariat sigui la classe social majoritària dels votants de l'extrema dreta té potser un punt d'ironia.

Amb la covid, la classe ascendent és un "**precariat**" format per joves, en ràpid creixement, amb treball insegur i a temps parcial, mal pagats i frustrats. Són els que viuen l'economia "*glovalitzada*", és a dir, els que serveixen pizzes a domicili en bicicleta i viuen en pisos compartits. Les víctimes de la *flexiseguretat* que practiquen la *gratisfacció*, és a dir, que treballen de gorra a canvi d'agafar una experiència que no els servirà de res al mercat. Aquesta és la nova "classe perillosa", els qui cremen containers però no tenen organització política, ni perspectives.

Fa anys que aquesta divisió de classes s'està observant amb cura i som capaços de dir-ne força coses. Segons Guy Standing, el precariat té tres dimensions.

En primer lloc, els precaris estan habituats a una vida de treball inestable i insegur. Són la mà de reserva, la que viu al núvol de plataformes, etc. Més important encara, els precaris no tenen cap identitat o narració professional per donar sentit a les seves vides, ni cap base organitzativa.

Normalment obtenen feines inferiors a la seva formació o titulació i tenen poca mobilitat cap amunt. Tot això els crea frustració, inseguretats i estrès.

A més, el precariat no té cobertura social o la té molt mínima. Els precaris no obtenen beneficis no salarials que fins i tot el proletariat històric va obtenir, com ara vacances pagades, baixes mèdiques i la possibilitat d'una pensió de jubilació significativa, per manca d'anys cotitzats. Com s'ha observat sovint això condueix a un aspecte crucial: els precaris viuen al límit d'un deute insostenible, sabent que una malaltia, accident o error els pot endinsar en un abisme financer.

La tercera dimensió dels precaris és una relació conflictiva amb l'Estat. El precariat perd els drets de ciutadania i sovint no se n'adona fins que els necessita. Això fins fa poc passava de manera cruel amb el creixent nombre de migrants, però cada cop més passa amb la resta d'altres precaris. Quan troben parella són *sinkies*, acrònim en anglès de "Single Income, No Kids", que en català vol dir gent amb "ingrés únic i sense fills". És a dir, entre dos precaris difícilment ajunten un salari decent. Sense ingressos, van perdent drets culturals, civils, socials, econòmics i polítics. Se senten exclosos de comunitats que els donarien identitat i solidaritat (els sindicats només es preocupen dels obrers amb feina, els partits polítics només s'interessen pels seus càrrecs i actuen com bufets d'advocats en defensa d'interessos). Els precaris no veuen en l'espectre polític líders que representin els seus interessos i necessitats, s'aïllen.

El precariat és la classe necessitada: es passen la vida demanant. Demanant feina, demanant beques, demanant ajuts socials, demanant ajuda econòmica per arribar a final de mes a amics o familiars... o depenent de la pensió de jubilació dels pares. Són carn de serveis socials. Tanta inseguretats els porta a la ira i fins i tot la violència domèstica creix al ritme del desarrelament. La vida del precari és el *merdajob*: treball mal pagat i que fa quinze anys només haurien acceptat persones sense estudis o immigrants. Però cada vegada més graduats universitaris s'hi veuen abocats.

Alguns precaris miren enrere amb nostàlgia. Enyoren temps passats i s'apunten al neofeixisme. Vox és a l'Estat espanyol el partit de la gent sense estudis i sense perspectives; però el mateix fenomen es troba entre els partidaris d'Orban, de Marine Le Pen o (amb matisos) en el Brexit i de Trump. Un segon grup de precaris, molt significatiu, és el dels immigrants que es veuen sense perspectives, malvivint en barris marginals, sovint sense papers i demonitzats. El perill és que un grup enorme es desvinculi de la societat. Molts estan enfurismats i previsiblement cauran en l'integrisme islàmic o en una radicalització perillosa.

El tercer grup de precaris són els que Guy Standing anomena "progressistes", la majoria joves, que van anar a la universitat. Sovint van ser la primera generació de la família que ho aconseguia... i ara veuen que no els ha servit de res. Surten de la universitat amb un paper que no els val per a trobar feina i se senten privats d'un futur. Són perillosos en positiu perquè tenen eines intel·lectuals per entendre el que passa, però no organització política per canviar les coses. Molts són progressistes que es van retirar de la política democràtica desil·lusionats, deixant un buit perquè la dreta extrema siguin més forta. És, sobre tot, un grup de *trentanagers*, universitaris amb diversos màsters i idiomes que viuen amb els pares perquè no tenen feina fixa, ni perspectives i continuen fent vida d'adolescents en la trentena.

L'evolució de la societat després de la covid-19 dependrà en gran manera de si nostàlgics i progressistes són capaços d'organitzar-se tan des del punt de vista polític com des de la societat civil. Sembla difícil, perquè els mitjans de comunicació massius –molt controlats arreu des de dalt– els estan anant en contra i perquè el mateix soroll de les xarxes impedeix la lucidesa. Però no és del tot impossible i el futur no està escrit.

